

illetékesek. A Szellemi Együtműködés Nemzetközi Intézetének könyvtári szakértői, amikor az összes országok ezirányú törekvéseit és intézményeit együttesen, könnyen áttekinthető módon mutatták be, hasznos munkát végeztek,

DEZSÉNYI BÉLA.

Réz, Heinrich: *Deutsche Zeitungen und Zeitschriften in Ungarn von Beginn bis 1918.* München, 1935. Verlag für Hochschulkunde, 8° [4] 150 [2] 1. (Veröffentlichungen des Instituts zur Erforschung des deutschen Volkstums im Süden und Südosten in München und des Instituts für ostbairische Heimatforschung in Passau. Nr. 8.)

RÉZ HENRIK könyve bibliográfiai és sajtótudományi irodalmunknak egyaránt fontos gyarapodása. KERESZTY ISTVÁN nagy gondossággal készült bibliográfiája (A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése, 1916) csak 1867-ig terjed; az 1867 után megjelent hazai újságok és folyóiratok teljes bibliográfiája még hiányzik, s így ezek egy jelentős csoportjának, a hazai német sajtónak, feldolgozása különös méltatást érdemel. RÉZ HENRIK időszaki kiadványának tekinti a XVI. és XVII. századi röpiratokat is, s így ez időtől kezdve egészen 1918-ig felöleli a magyarországi német sajtó egész termelését.

Főrészbén a címek betűrendjében adja a folyóiratok és hírlapok jegyzékét, mégpedig külön a tisztán németnyelvűeket, majd a két-, illetve többnyelvűeket, s végül a Magyarországon nyomtatott, de külföldön megjelenő németnyelvű sajtótermékeket. Anyagát nyolc könyvtár állományából meríti, a csonkamagyarországiakon kívül a zágrábi egyetemi, a temesvári és pozsonyi városi, valamint a nagyszebeni Bruckenthal-féle könyvtárakat is használta és különösen értékes a sajtó kutatója számára, hogy a régi vagy ritka hírlapok és folyóiratok mellett azok lelőhelyét is feltünteti.

Függelékben közli RÉZ a hazai német időszaki sajtótermékek statisztikáját a megjelenési hely, megjelenés éve, valamint tartalmuk szerint. Úgy itt, mint időrendi jegyzékében (2. függelék) a lapok címei helyett a sorszámot közli csak, mely alatt azok a főrészben megtalálhatók. Ez a megoldás áttekinthetővé és rövidebbé teszi az összeállítást, de hatalmas ellensége a sajtóhiba: ilyen a leggondosabb javítás ellenére is maradhat a szövegben; a próbaképen összehasonlított két évben összesen hét számhiba akadt (1848: 251 helyett 256; 763 helyett 793; 1878: 567 helyett 577; 779 helyett 778; 893 helyett 883; 1190 helyett 1180; 1231 helyett 1131). Ha a számok helyett a címeket közölné, akár csak rövidítve is, ez a nehézség elkerülhető lenne.

A harmadik függelék címeik szerint felsorolja azon kétnyelvű lapokat, amelyekről régi könyvtári katalógusok tudnak, de amelye-

ket megtalálni nem lehet. Nem lesz talán érdektelen, ha az Országos Széchényi Könyvtár állománya alapján az ezekre vonatkozó adatokat némileg kiegészítjük. Így megállapítható, hogy a Fővárosi Polgár (Hauptstädtischer Bürger) 1888-ban, a Korytnicai Fürdővendégek Névsora (Curliste von K.) 1908—1915-ben, a Nemzetközi Művészeti Szemle (Internationale Künstler Revue) 1892—1895-ben, Az Ügynök (Der Agent) 1902-ben jelent meg. A Nemzetközi Kalaúz — német címe helyesen Internationale Fremdenzeitung — 1892—1895 között élt. Külön kell megemlíteni a Vasúti Hirdetőt, melynek német címe nincs, mégis kétnyelvű — német szövegében is magyarul idézi címét, így: „der Vasúti Hirdető“.

Külön elismerés illeti meg RÉZ HENRIKET a bibliográfiája bevezetésében adott történeti áttekintésért, mely különösen a magyarországi német újságírás kezdeteire világít rá sok új adat alapján és a sajtótudományi irodalom biztos ismeretével. A német-magyar szellemi kapcsolatok vizsgálata mellett tehát a magyar sajtótörténetnek is fontos forrást szolgáltat. A hazai német sajtó e bibliográfiájának első lekötelezettjei a magyar sajtó történetének kutatói lesznek.

DEZSÉNYI BÉLA.